HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

[א]האי חלא דשיכרא דארמאה אסור דמערבי ביה דורדיא דיין נסך אמר רב אשי [ב]ומאוצר שרי כיון דמערבי ביה מסרא סרי: וחרס הדרייני: מאי הדרייני אמר רב יהודה אמר שמואל חרס של הדריינוס קיסר כי אתא רב דימי אמר [ג]קרקע בתולה היתה שלא עבדה אדם מעולם עבדה ונטעה ורמי ליה לחמרא בגולפי חיורי ומייצי להו לחמריהו ומתברו להו בחספי ודרו בהדייהו וכל היכא דמטו תרו להו ושתו א"ר יהושע בן לוי וראשון שלנו כשלישי שלהן איבעיא להו מהו לסמוך בהן כרעי המטה רוצה בקיומו ע"י ד"א שרי או אסור ת"ש דר"א ורבי יוחנן חד [ד]אסר וחד שרי (א) (והלכתא כמאן דאסר) מיתיבי [ה]הדרדורין והרוקבאות של עובדי כוכבים יין של ישראל כנוס בהן אסור בשתיה ומותר בהנאה העיד שמעון בן גודא לפני בנו של ר"ג על ר"ג ששתה ממנו בעכו ולא הודו לו נודות של עובדי כוכבים רשב"ג אומר משום רבי יהושע בן קפוסאי אסור לעשות מהן שטיחין לחמור והא הכא דרוצה בקיומו ע"י דבר אחר וקתני דאסור [ו]ולטעמיך קנקנים של עובדי כוכבים ליתסרו למיזבן מאי שנא נודות ומ"ש קנקנים (א) אמר רבא גזירה שמא יבקע נודו ויטלנו ויתפרנו על גבי נודו ולמ"ד רוצה בקיומו על ידי ד"א אסור מ"ש קנקנים דשרו אמר לך התם ליתיה לאיסוריה בעיניה הכא איתיה לאיסוריה בעיניה: ולא הודו לו: ורמינהי יין הבא ברוקבאות של עובדי כוכבים אסור בשתיה ומותר בהנאה העיד שמעון בן גודע לפני בנו של ר"ג על ר"ג ששתה ממנו בעכו והודו לו מאי לא הודו לו דקאמר התם כל סייעתו אבל בנו מודי ליה איבעית אימא גודא לחוד וגודע לחוד: ועורות לבובין: תנו רבנן [ז]איזהו עור לבוב כל שקרוע כנגד הלב [ח]וקדור כמין ארובה יש עליו קורט דם אסור

אין

דורדיא. שמרים: **ומאוצר.** אם הביאו מן האוצר מכלי העשוי לקיום: **מסרא סרי.** מסריח כשמשהין אותו: **של אדריינוס קיסר.** כשיוצא בגייסות מוליכן עמו: **בתולה שלא נעבדה.** והיה כל כחה קיים והוציאתו ביין זה ונעשה חזק: **גולפי.** כלי חרס: **חיורי.** חדשים דמיילי: **ודרו בהדייהו.** נושאין עמהן: **תרו להו.** שורין אותן במים: **ראשון שלנו.** יין משובח שלנו: **אינו אלא כשלישי שלהן.** כשהוא שרוי ג' פעמים במים היו המים השלישיים משובחין כיין שלנו: **ע"י ד"א.** ישראל רוצה בקיומו של יין נסך ולא בשבילו אלא בשביל החרס ולסמיכה: **הדרדורים.** לגינין קטנים: **רוקבאות.** תרגומה של חמת [ו] רוקבא והן של עור: **בן גודא: שטיחין.** בשטיל"ש. והא הכא גבי שטיחין (ב) דאינו רוצה בקיומו של יין וקתני אסור: **ויטלנו.** לשטיח מעל החמור: **ויתפרנו בנודו.** ויתן יינו של עובד כוכבים טעם ביינו של ישראל: **גודע לחוד וגודא לחוד.** לזה לא הודה ולזה הודה אחרי כן: **שקרע שלו כנגד הלב.** שכן דרך עובד כוכבים להוציא דרך אותו קרע הלב של שור מחיים: **וקדור.** קדור כנקב עגול: **יש עליו קורט דם.** גלדי בלע"ז קרוסט"א: **אסור.** בידוע שמחיים נקרע:

אין

האי חלא דשיכרא דארמאי אסור כו'. הלכך צריך ליזהר בשכר דבש שקורין מי"ט לבדוק אם מטילין בו שמרי יין להעמיד מהר כי יש מקומות שעושין כן ואז ודאי הוא אסור: **ומאוצר** שרי דמסרא קא סרי. הלכך נראה דמותר לקנות כל מיני משקה מן העובדי כוכבים כגון יין תפוחים ומי תותים ובלבד שיראהו הישראל מושך מן החבית ואפילו דמיהן יקרים יותר מן היין דודאי לא עירבו יין בתוך החבית דמסרא קא סרי אבל אם לא ראהו מושך מן החבית אז הדבר מתחלק במשקה היקר מן היין יאסור שמא עירב בו יין להשתכר ולהרויח אבל אם היין יקר אין לחוש שמא עירב בו יין להכשיל כדאמרינן לקמן (דף לד:) קיסתא דמורייסא בלומא קיסתא דחמרא באלבעה לומי והא דתניא בתוספתא יין תפוחים מן האוצר מותר היה נמכר בשוק אסור מפני שמזייף פירוש מערבין בו יין היינו דוקא במקום שהוא בזול ואין לאסור מטעם שמשימין המשקה בחבית שהיה בו יין נסך דהא אמרינן לקמן דשרי למרמי ביה [ז] (חמרא) ושיכרא: **והא הכא** דרוצה בקיומו ע"י ד"א וקתני דאסור. תימה אדמותיב מברייתא לותיב ממתניתין דתנן נודות העובדי כוכבים וקנקניהם ויין של ישראל כנוס בהם אסורים ואיסורן איסור הנאה דברי ר"מ והא הכא דרוצה בקיומו על ידי ד"א הוא ולא משום יין הנבלע בהם כלל וקאמר ר"מ דאסורים בהנאה הקנקנים אף למכרן לעובדי כוכבים והכא ליכא למיחש שמא יבקע וילך ויתפרנו כו' דסתם קנקנים הם של חרס ואינם ראוים לתפור ואין לומר דס"ל כרבנן דמתירים דע"כ לא שרו אלא בקנקנים משום דלא חזו ליין הכנוס בהם אבל חרס הדרייני דחזי לשרותו במים אפי' רבנן אסרי וי"ל דלאסורים ואיסורן איסור הנאה לא קאי אקנקנים אלא איין הכנוס בהם ואסורין דנקט קאי איינות דנודות וקנקנים תדע מדמקשה לקמן (דף לג:) גבי כבשים דאמר רבי יוחנן אפילו ידוע שנתן (ג) בהם עובד כוכבים לתוכו יין או חומץ מותר ופריך מ"ש ממורייס לרבי מאיר דאסור בהנאה ומשני התם ידיע ממשו הכא לא ידיע ממשו ואי בקנקנים אסר רבי מאיר ליפרוך מ"ש מקנקנים דלא ידיע ממשן ואסר רבי מאיר בהנאה אלא ודאי קנקנים לר"מ נמי שרי בהנאה והא דקאמר אסורים לשון רבים דמשמע הנודות והקנקנים לא קאי אלא איין שבתוך הנוד ובתוך הקנקן אבל מברייתא פריך שפיר לפי סברתו שהיה סובר כמו שאוסר רשב"ג לעשות שטיחין שיאסרם גם בשאר הנאות ומסיק גזרה שמא יבקע נודו ויתפרנו ע"ג נודו ויתן יין הנבלע בעור טעם ביינו ואית ספרים דגרסי בתר הך שנויא ולמ"ד רוצה בקיומו ע"י דבר אחר לאסור מ"ש מקנקנים דשרי דהא רוצה בקיומו ע"י ד"א הוא ומסיק התם ליכא לאיסורא בעיניה הכא איתיה לאיסורא בעיניה ולפי גירסא זו משמע דמאן דאסר לא אסר רוצה בקיומו ע"י ד"א אלא בחרס הדרייני משום דאיתיה לאיסורא בעיניה עוד יש לפרש דלעולם דר"מ אסר קנקנים בהנאה למכרן לעובדי כוכבים ולא תקשי לקמן להיא דכבשין דיש לחלק דבקנקנים היינו טעמא דאסור שדרך של יין הנבלע בתוך הקנקנים להיות נפלט והוי כמו בעין אבל יין לתוך הכבשים אינו בעין תדע דלא מקשה גבי כבשים מ"ש מיין של ישראל הכנוס בקנקנים דאסור בהנאה לר"מ מפני יין הקנקן הנבלע בו אלא ודאי להכי אסור דכיון שגוף היין נפלט בשל ישראל הוי כמו בעין וידיע ממשו אבל יין מתבטל בין הכבשין ולא ידיע ממשו ובשמעתין ה"נ לא מצי מותיב ממתני' דנהי דרוצה בקיומו שרי היינו כגון לסמוך כרעי המטה או לעשות שטיחין אבל למכור לעובדי כוכבים לכנוס בהן יין שרוצה העובד כוכבים בקיומו לצורך היין לעולם אסור דאין זה רוצה בקיומו ע"י ד"א ומתני' נמי דאסר קנקנים לר"מ בהנאה היינו דוקא למכור לעובדי כוכבים דודאי ישימו בו יין אבל להשתמש להניע שם חפצו או לסמוך כרעי המטה לעולם אימא לך דשרי ומותיב מברייתא דאסר בהדיא לעשות שטיחין לחמור ולפי זה אין לגרוס ולמאן דאסר מ"ש קנקנים דשרי דאין ענין קנקנים לרוצה בקיומו דהא מאן דשרי אפילו למכור לתת לתוכו יין דמותר בהנאה וא"כ היה לו להקשות אפי' למאן דשרי ברוצה בקיומו ע"י ד"א מ"מ אסור להשתמש ביין א"כ מ"ש קנקנים ומיהו יש ליישב הגירסא וה"פ (ד) אפילו למאן דאסר כל כך בחרס הדרייני אפילו לסמוך כרעי המטה כ"ש שהיה (ה) לאסור קנקנים בהנאה לגמרי ומ"ש קנקנים דשרו רבנן אף להכניס בו יין של ישראל להיות מותר בהנאה ומסיק התם ליתיה לאיסורא בעיניה ולכך מותר בהנאה אבל חרס הדרייני איתיה לאיסורא בעיניה לפי פירוש זה משמע דמאן דאסר אסר כל רוצה בקיומו לכל שום תשמיש ופסקינן הלכתא כמאן דאסר הלכך יש פוסקים דצריך ליזהר שלא לעשות שום תשמיש בכלים הבלועים חמץ בפסח משום דהוי רוצה בקיומו ע"י ד"א אבל אינו נראה לר"ת מדקאמר התם ליתיה לאיסורא בעיניה וכו' משמע היכא דליכא איסורא בעיניה לא מיתסר בהנאה ומכאן פסק ר"ת דקדירות הבלועות מבשר בחלב ע"י שנתבשל בהם שמותר להשים בתוכן דבר יבש כגון תבואה וכן קדירות האסורות משום חמץ בפסח מותר לתת לתוכן דבר יבש אבל דבר לח לא: **אבל** בנו מודי ליה. לכאורה משמע דההוא רשב"ג דקאמר לעיל אסור לעשות שטיחין משום ר' יהושע בן קפוסאי קאמר וליה לא ס"ל אי נמי ר"ג דהכא הוא זקנו של רבי ובנו הוא רבי חנינא בן גמליאל אחי רשב"ג אביו של רבינו הקדוש וכן משמע בפ"ק דנדה (דף ח: ושם ד"ה והא) דרבי חנינא בן גמליאל היה דודו של רבי מש"ה קאמר התם דר"א קשיש מיניה טובא והא דאמרינן ספ"ב דסוטה (דף מט:) שרשב"ג היה קורא על עצמו עיני עוללה לנפשי וגו' אלף ילדים היו לבית אבא ולא נשתייר מהם אלא אני כאן ובן אחי אבא בעסיא משמע שלא היה לו שום אח זה היה רשב"ג הזקן אביו של ר"ג דיבנה שהוא זקנו של רבי:

הלכה

מסורת הש"ס

א) [מדברי הרא"ש בסימן יז מוכח דלא גריס לג' תיבות הללו], ב) [תוספתא פ"ה ה"ד], ג) מדברי תוס' נראה דל"ג ליה, ד) [תוספ' פ"ה ה"ג], ה) [גיר' הערוך וקדוד], ו) [בראשית כא], ז) מהר"מ מ"ז,

◆

הגהות הב"ח

(א) גמ' ומ"ש קנקנים אלא אמר רבא: (ב) רש"י ד"ה שטיחין דרוצה בקיומו של יין ע"י ד"א וקתני דאסור כצ"ל ותיבת דאינו נמחק: (ג) תוס' ד"ה והא וכו' אפילו ידוע שנתן עובד כוכבים לתוכן יין כצ"ל ותיבת בהם נמחק: (ד) בא"ד וה"פ למאן דאסר כצ"ל ותיבת אפילו נמחק: (ה) בא"ד כ"ש שהיה לו לאסור:

◆

לעזי רש"י

בשטיל"ש. אוכפים. קרושט"א. גלד (בעור, אחרי פצע).

◆

מוסף רש"י

כל שקרוע כנגד הלב. שנוקבין כנגד הלב קרע עגול ודרך אותו נקב הוציאו האימורין והקטירוס לעבודת כוכבים ותקרובת עכו"ם אסור בהנאה (תמורה כח.).

◆

רבינו חננאל

חלא דשיכרא דארמאי אסיר דמערבי ביה דורדיא דיין נסך אמר רב אשי מאוצר שרי דאם איתא דעריב בהו מיסרא הוי סרי: **ירוש'** חדא איתתא הות רחמה למעבד מצוותא ובעלה הוה סני למעבד מצוותא אתא מסכן ויהבת קומוי ואכל ארגישת בבעלה אטמרתיה בעיליתי' תבת קומוי בעלה ואכל ודמך ליה אתא חיויא אכל מההוא תבשילא איתער בעלה בעא למיכל מההוא תבשילא דטעמיה חיויא שרי ההוא דבעיליתיה צווח ליה לא תיכול ואינו אסור משום ייחוד דכתיב כי נאפו ודם בידיהם מיגו דלא חשיד בדם לא חשיד בניאוף: וחרש הדריינו. הדריינוס קיסר נטע גפנים בקרקע בתולה שלא נעבדה מעולם עבדה ונטעה ורמא לההוא חמרא בגולפי חיורי דמייצי לחמרא כמו ספוג ותבר להו בחספי ודרי להו בהדייהו וכל היכא דמטי תרו ליה מהנהו חרשי ושתי אותו היין היוצא מאותן החרסין והוא חזק. השלישי שלהן פי' ששרה אותן במים פעם ופעמים ושתה ועוד בפעם השלישית יינו חזק

עין משפט נר מצוה

פח א ב מיי' פי"ז מהל' מאכלות אסורות הל' כה סמג (עשין מח) [צ"ל לאוין קמח] טוש"ע י"ד סימן קיד סעיף ד:

פט ג (מיי' שם סמג שם) טור ש"ע י"ד סימן קכג סעיף יג:

צ ד (מיי' שם) סמג שם (*טור ש"ע י"ד סימן קלז סעיף א):

*[ליתא בטור ש"ע גם בסימן קכג סעיף יג שכתבו חרסים שבלעו יין וכו' לא הזכירו כלל מדין לסמוך בהן כרעי המטה וצ"ע השמטה זו]

◆

רבינו חננאל (המשך)

מן היינות שלנו. מהו לסמוך באותם החרסים שכבר שרו במים אותן ולא נשאר א) בהן כלל יין כרעי המטה רוצה בקיומו של יין של עובדי כוכבים על ידי דבר אחר הוא והוא החרש שרי אותו החרש עכשיו או אסיר רבי יוחנן ורבי אלעזר חד אסר וחד שרי: **מיתיבי** הדרדורין פי' חביות של עץ והרקבאות תרגום של חמת מים רקבא דמיא של עובדי כוכבים ויין ישראל כנוס באלו הדרדורין והרקבאות אסור בשתיה ומותר בהנאה. העיד שמעון בן גודא לפני בנו של רבן גמליאל על רבן גמליאל ששתה ממנו בעכו ולא הודו לו נודות של עובדי כוכבים אסור לעשות מהן שטיחין לחמור והא נודות הללו דרוצה בקיומן על ידי דבר אחר ועכשיו נקרעו וקתני דאסורין. ופריק רבא גזירה שמא יבקע הנוד מלא יין של עובד כוכבים ויטלנו זה הקרוע ויתפרנו על גבי נודו שנמצא משמש לאיסור אבל אלו החרסין שכבר שראם כל צרכן ולא יצלחו למלאכתם כלל שרו. איני דרבן גמליאל שתה ולרבן גמליאל לא הודו לו והתנן בנו של רבן גמליאל הוא ב) ששתה ולא הודו לו ופרקינן לעולם רבן גמליאל שתה והאי לא הודו לו כל סיעתו כלומר הסיעה הנועדים אצלו הם חלקו עליו אבל בנו מודה לו ושתה הוא כמו אביו. איבעי תימא גודא תני כי ר"ג הוא ששתה וגודע תנא אחר חלק עליו ואמר (לו לאביו) [דלא אביו היה] אלא בנו של ר"ג הוא ששתה: **ועורות** לבובין. ת"ר איזהו עור לבוב כל שקרוע כנגד הלב וקדוד

א) לכאורה דברי רבינו אלו צריך ביאור כיון דמיירי שכבר שראום במים ולא נשאר בהם יין לא שייך איסור רוצה בקיומו וצ"ע. ב) נראה דגי' אחרת הי' לו לרבינו ז"ל בברייתא השניה דשמעון בן גודע העיד דבנו של ר"ג הוא דשתה.

SHAS MOZNAIM